

Anàlisi dels motius del sorgiment de colles únicament formades per diablasses

Armengol Cos, Júlia

Belsué Comas, Enya

Domínguez Pastor, Laia

Robert Carreño, Anabel

MP2 i MP3

Ins Can Vilumara, 1r A TPIG

Análisis de los motivos del surgimiento de pandillas únicamente formadas por diablos por [Júlia Armengol Cuerpo](#), [Enya Belsué Comas](#), [Laia Domínguez Pastor](#), [Anabel Robert Carreño](#) se licencia con [Creative Commons Reconocimiento-NoComercial-CompartirIgual 4.0 Internacional License](#) .

INTRODUCCIÓ	4
METODOLOGIA	6
CULTURA	7
COLLES DE FOC	8
COLLES ANALITZADES	9
DIABLESSES , MATARÓ	9
BRUIXES DE RIPOLLET, RIPOLLET	9
LES BRUIXES DEL NORD, SABADELL	10
BRUIXES DE MALLORCA, PALMA DE MALLORCA	11
ANÀLISI DE RESULTATS	12
CONCLUSIONS	14
GLOSSARI	15
BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA	17
JORNADES DIABLES FEMINISTES	17
ENLLAÇOS	17

INTRODUCCIÓ

La present investigació té com a temàtica a tractar les colles de foc no mixtes del territori català, d'igual forma interessant-se per la representació del seu bestiar en cas de tenir-ne un de propi.

L'estudi a desenvolupar se centra en el folklore català de les colles de foc no mixtes municipals del territori català i balear de la mà de les pròpies colles de les comarques de la Segarra, del Maresme, Vallès Occidental i de la ciutat de Mallorca.

Les colles de foc no mixtes han estat escollides com a tema de recerca per varies raons. En primer lloc, per la necessitat de mostrar a les dones ocupant altres activitats fora de les cures del col·lectiu. En segon, per visibilitzar a les dones que formen part de les entitats culturals com a figures i membres actives i amb càrrecs de poder o amb oportunitat de decisió, la qual cosa ha resultat força difícil donada la circumstància de les més de 200 associacions i entitats de bestiar festiu de Catalunya, incloent País Valencià i Catalunya Nord, federades a l'Agrupació del Bestiari, només el 22%¹ de les colles estan capitanejades o presidides per dones. Per últim, la darrera raó per la que s'ha escollit centralitzar la recerca en les colles no mixtes fent incís en els motius o les necessitats del sorgiment d'aquestes colles amb característiques pròpies, ha estat la importància de fer ressó i donar l'espai a les dones per una cultura catalana interseccional i sense oblidar-nos d'una gran part de la seva essència.

D'aquesta manera, la present investigació aborda específica i exclusivament les colles de foc no mixtes ateses les característiques pròpies que les diferencien respecte de colles de foc mixtes, considerant els motius d'origen comuns i l'interès per a l'aproximació a la situació de les dones que formen part d'aquestes colles minoritàries.

Per acabar, es parteix d'un punt de vista conscient i amb perspectiva de gènere davant l'anàlisi de la dona en la cultura catalana i en l'associacionisme popular.

Anàlisi dels motius del sorgiment de colles únicament formades per diablasses té per objectiu general investigar sobre l'origen del sorgiment de les colles de foc no mixtes integrades sols per dones i analitzar el que implica a nivell social i polític.

¹ Bayarri, M. (2020, 6 marzo). *Reportatge sobre la dona en el món del bestiar: "Si no el podem carregar, el podem arrossegar"* – Agrupació del Bestiari Festiu i Popular de Catalunya. Bestiari. Recuperado 18 de abril de 2022, de <https://www.bestiari.cat/2020/03/reportatge-sobre-la-dona-en-el-mon-del-bestiari-si-no-el-podem-carregar-el-podem-arrossegar/>

De manera més específica, se'n destaquen els següents propòsits:

- a) Conèixer l'objectiu de les colles a tractar.
- b) Identificar el paper que adopta les dones dins la cultura popular catalana de foc i esbrinar com s'organitzen.
- c) Analitzar les motivacions per a la creació i a la continuïtat d'una colla no mixta. D'aquesta manera es podrà saber si en alguns processos o situacions és complicat tindre un paper actiu dins la cultura catalana o de quina manera.

METODOLOGIA

Aquesta investigació s'ha dut a terme de manera qualitativa centrant-se en l'anàlisi de les casuístiques de les quatre colles de foc no mixtes a les que s'ha aconseguit entrevistar. A partir de les seves respostes, s'ha anat dexifrant els elements comuns que les uneixen i les caracteritzen de manera similar, salvant distàncies úniques de cada entitat alhora que s'han diagnosticat les raons polítiques i socials de les seves ideologies i motius per a la creació d'aquestes colles culturals.

En primer lloc, a l'inici de la investigació es va contactar amb les colles en qüestió: Bruixes de Mallorca, Bruixes del Nord, Diablasses i Bruixes de Ripollet. Després d'iniciar l'enviament de les entrevistes, ràpidament vam obtenir les seves respostes, tret de les Diablasses de Mataró. Amb aquestes respostes i donada tota la informació cercada i analitzada, s'ha teoritzat una possible teoria sobre el sorgiment d'aquestes colles de foc no mixtes i sobre els seus elements comuns.

La informació, dades i xifres recopilades de diferents fonts d'informació, escasses com bé s'ha comentat anteriorment donada la manca de recursos i temps, ha estat guiada o encapçalada a través del coneixement expert en matèria de Bea Porqueres, docent a l'Universitat de Barcelona, investigadora i activista, i de M. Àngels Cabré, escriptora i conferenciant especialitzada en dones i cultura, directora de l'Observatori Cultural de Gènere, col·laboradora a diversos mitjans de comunicació i docent del màster Gènere i Comunicació a l'Universitat Autònoma de Barcelona.

També ha estat interessant conèixer la realitat i l'experiència de les colles a través de les entrevistes i del seu propi contingut, ja sigui en pàgines webs o en diferents xarxes socials. D'acord a la narració d'aquestes dones en primera persona, s'ha pogut adquirir una visió molt més propera i fidel a la realitat en matèria de conciliació, innovació en l'àmbit de la cultura popular catalana, en especial, en la cultura de foc.

CULTURA

Quan es parla del concepte “cultura”, es poden crear diverses ambigüitats, ja que és un terme polisèmic, que prové del llatí *cultūra*. D’una banda, fa referència als béns materials, espirituals, coneixements i sabers acumulats al llarg de tota la humanitat i que s’ha anat transmetent de generació en generació. També indica els coneixements per tindre una opinió crítica i personal sobre alguna temàtica concreta, de manera que la cultura també és entesa com a estretament vinculada amb l’educació i el cognitivisme. D’altra banda, també es refereix a cultura quan es tracta d’un conjunt d’actes o manifestacions d’expressions que caracteritzen un grup de persones, una època concreta o fins i tot la classe social.

El significat que s’adequa al tractament de la cultura en aquesta investigació és la darrera, en motiu de la fonamentació de l’oci i de l’entreteniment a l’hora de traspassar sabers i augmentar el coneixement desenvolupant la capacitat creativa individual i del col·lectiu a qui va dirigida.

No obstant això, fent referència a les primeres definicions de cultura exposades, l’actualitat i el seu pensament característic és fruit d’una herència patriarcal, en el que l’àmbit de la recerca no està exempta. Les dones han estat participes de gran part de les tasques a realitzar al llarg de les cures, especialment en aquelles relacionades amb la llar, la criança i les cures. D’aquesta manera, es pot afirmar que les dones han estat i segueixen essent pilars fonamentals de la nostra societat. Citant l’Institut Català de les Dones en la redacció del *V Pla d’acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya (2005-2007)*²:

“Les dones, al llarg de la història, hem participat en la construcció, el manteniment i la transformació de la societat des d’un ventall d’àmbits i activitats molt més ampli del que reconeix la definició restringida del paper de la dona que ens ha estat llegada i que les successives “onades” dels moviments feministes han maldat per modificar o eixamplar. [...]”

² *V Pla d’acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya (2005-2007)*, pàgina 13. https://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/publicacions_eines02.pdf

COLLES DE FOC

Les colles de diables és una de les tradicions més arrelades a Catalunya, actualment és una part essencial a les Festes Majors. El seu inici exacte és incert, però es pensa que les seves arrels es troben al teatre medieval. La representació es donava a terme entre plat i plat a les esferes de la burgesia. La síntesi de la representació de les colles és la lluita entre el bé i el mal, el seu context escènic també va ser utilitzat principalment per les festes de Corpus, a les processons eclesiàstiques com acompanyament. Finalment, les diablasses desfilaven encapçalant la comitiva per anunciar l'arribada de burgesia.

La primera menció escrita de balls de Diables consta a l'any 1150 l'ante va ser representat al banquet del casament del conde de Barcelona, Ramón Berenguer IV amb la princesa Petrolina filla del rei d'Aragó.

Fins a l'arribada de la democràcia i la recuperació dels carrers com espai festiu quan a Barcelona van aparèixer les colles de diables de nova creació que a diferència de les històriques el que busquen és el joc entre diables, carretilles i el públic.

Les colles de diables acostumen a organitzar-se com entitats sense ànim de lucre o bé com seccions d'altres entitats que els donen cobertura. Les colles estan federades dins la Coordinadora de Diables de Barcelona i la federació de diables de Barcelona.

En resposta a la masculinització de la cultura en general i de les colles de foc, diverses dones al llarg de tot el territori s'han arreplegat i agrupat associant-se per a crear nous espais segurs no mixtes, creant comunitats i col·lectius amb independent poder de decisió. Per aquest motiu, moltes de les agrupacions no mixtes que sorgeixen s'anomenen "bruixes" com a declaració d'intencions i per a diferenciar-se de les paral·leles colles de diables.

COLLES ANALITZADES

En aquesta recerca, les subjectes d'investigació de manera directa són la colla de Diablasses de Mataró, comarca del Maresme, les Bruixes del Nord i les Bruixes de Ripollet, del Vallès Occidental, i les Bruixes de Mallorca, de les Illes Balears.

El motiu d'acotar-ho únicament aquestes quatre colles de foc ha estat per diverses raons. Una d'elles ha estat per les poques colles que s'adaptaven al perfil que la investigació requeria. Una altra raó ha estat a conseqüència de la manca d'informació tant en literatura especialitzada al respecte com en la cerca via Internet. Paral·lelament, entre aquestes cinc colles de foc no mixtes en trobem dues de pioneres en el territori català i una en el territori balear i dues amb molt de ressò dins la cultura catalana de les colles de foc i el seu bestiar.

DIABLESSES, MATARÓ

La Colla de Les Diablasses de Catalunya va ser creada l'any 1985 i va ser la primera colla de diablasses formada exclusivament per dones a Catalunya. El seu objectiu és renovar el programa de "Les Santes de Mataró" amb una aportació valenta plena de festa i foc.

Les Santes és una colla formada per trenta-vuit dones acompanyades per una vintena de músics. Cada diablessa porta un carretó que col·loquen al capdamunt de la maça. Cap al final de l'acte, les diablasses es dirigeixen cap a la plaça de l'Ajuntament de Mataró, allà Les Diablasses salten sota el paraigua de foc, mentre que la gent s'anima i balla amb elles sota el foc.

El vestuari de Les Santes és una capa negra i vermella, color ambientats en la nit i el foc, juntament amb alguns dibuixos cosits a les seves capes. Els dibuixos que llueixen a la vestimenta estan basats en obres originals del artista mataronina Nefer.

BRUIXES DE RIPOLLET, RIPOLLET

Les Bruixes de Ripollet va néixer el 1996 arrel d'una sèrie d'inquietuds sorgides per un grup de dones de diferents edats del poble de Ripollet. A Ripollet ja existia una colla de diables mixta però la colla de Bruixes es va fer per un propòsit molt més feminista i que fos no mixta. Ja que en el seu voltant només hi havia diables i no feien visible a la dona, van decidir dir-se Bruixes per reivindicar aquest paper no visibilitzat, i tenint en compte el vincle que ja existia entre les Bruixes en la història i el maltractament que havien rebut com cremar-les a les fogueres, relacionant-les amb l'esoterisme, va ser el nom més adequat com a reivindicació i relacionat amb el foc.

Tot i que, en els seus espectacles també s'hi facin espectacles de foc, elles marquen una diferència a la colla de foc típica i, a més d'això ofereixen unes actuacions on reivindiquen el paper de la dona independent i capaç de fer tot allò que es proposi.

Ja que les seves actuacions poden ser molt variades, el tipus de música que utilitzen també ho és, ja pot ser música més mística, més punk o simplement una batucada de base si és un correfoc. Cada espectacle es dissenya en funció del que celebren o reivindiquen.

La vestimenta és un vestit de Bruixa, vermell i negre que representen el foc i la nit, amb un barret de bruixa i una escombra. En certs espectacles fan alguna que altra modificació per poder interpretar a altres personatges i que es noti la diferència, però el canvi no és molt exagerat degut a que han d'anar cobertes per no cremar-se del foc. Aquest petit canvi pot ser una faldilla igual però més curta o fer servir només el negre, per exemple, però sempre són petites variacions que parteixen de l'original.

LES BRUIXES DEL NORD, SABADELL

Les Bruixes del Nord de Sabadell va néixer de forma espontània a partir d'un grup de dones que eren part de les associacions de veïns de Torreguitart i Ca N'Oriach i que sempre havien format part dels diables de Can Deu i el drac de Sabadell l'any 1987. Va formar-se amb la intenció de crear una versió femenina als diables i amb la determinació d'impulsar actes de caràcter solidari per causes justes, de participar i formar part del ventall d'activitats culturals, van ser pioneres a Catalunya en crear un grup de correfoc exclusivament de dones.

El que els envolta recorda a les festes medievals sobre el món de la bruixeria i la màgia, malgrat recrear aquestes fantasies l'estètica màgica l'objectiu d'aquesta colla és projectar la importància d'una figura històrica com la de la bruixa desvirtuada per contes i perseguida per l'església. Volen reivindicar que aquestes bruixes eren dones rebels i intel·ligents, amb molts coneixements que no eren comuns en l'època i que era per aquests mateixos atributs i no per esoterisme que representaven una amenaça per a la gent poderosa de la societat.

La vestimenta es caracteritza per les capes llargues, barrets de corcoll típics de les bruixes, l'escombra com a maca i un maquillatge fantàstic, tot això junt amb les espurnes de foc i les danses al ritme de la percussió ha anat repartit per diferents indrets de Catalunya i d'Espanya, aportant sempre el feminisme a les festes de foc.

BRUIXES DE MALLORCA, PALMA DE MALLORCA

La colla de les Bruixes de Mallorca va ser creada l'any 2016 que es dediquen a fer correfocs, performance i cercaviles. Es tracta d'una associació que promou la cultura mallorquina i de foc, entre altres i la figura de la dona en el temps de la dona.

Aquesta colla basen la seva història en un temps passat una dona vella, llesta, amb molts coneixements de medicina, amor, relacions etc. tenia l'habilitat de curar, prevenir malalties, fer rituals, al temps el veïnat tenia por d'ella i del tot el que podia fer amb els seus coneixements. Així un dia tot el veïnat li van preparar una emboscada al bosc deixant-la lligada a l'alzina més alta sense escapatòria, tots van marxar i ella es va quedar allà lligada.

Al passar el temps un grup de dones a mitjanit un dia de lluna plena van passar per aquell bosc desconegut per a elles , els va cridar l'atenció que la soca tenia una forma especialment estranya, van decidir agafar un bocí de fusta cada una i guardar-la, curiosament es va ennuvoliar i enfosquir el cel i en aquell moment la soca va començar a moure's dibuixant així la silueta de la dona. Cap de les dones va tornar a ser la mateixa després d'aquella nit.

Defensen la visibilització i el paper de la dona en la cultura, donant tot l'espai que mereix pel que van crear la colla no mixta, per reivindicar també el poder de la dona i com a protesta de les cremes de bruixes que van fer a les dones avantpassades.

ANÀLISI DE RESULTATS

Com a resultat de les entrevistes fetes a: Les diablasses de Mataró, Bruixes de Ripollet, les Bruixes del nord, de Sabadell i les Bruixes de Mallorca.

En l'apartat històric de les colles hem pogut observar que totes parteixen d'una història similar, ja que totes tenen en comú voler reivindicar el paper de la dona en la cultura, ja sigui com a bruixes o com a diablasses que volen fer visibles les dones en aquest camp, demostrant així que en són independents i perfectament capaces de fer tot allò que es proposen. Poques d'elles tenen una història popular, com la de les Bruixes de Mallorca, però en totes les colles l'objectiu acaba sent el mateix, una visibilització de la dona en la cultura, a més a més de voler crear colles on les dones puguin participar més en tots els càrrecs, ja que en alguns d'aquests acostumen a encarregar-se més de la part organitzadora d'events i portadores del carro de la pirotecnia, que no pas de cremadores, i també és busca una cultura capitanejada per a dones.

Pel que respecta a la vestimenta, totes busquen una relació de colors amb el foc i la nit, colors com el groc, taronja, vermell o el negre, també coincideixen moltes d'elles en les faldilles.

També observem una gran semblança en que, tot i que totes facin actuacions de foc, totes les colles de bruixes fan espectacles on expliquen i reivindiquen el paper de la dona en la cultura. I ens ha sorprès que el tipus de música que utilitzin no sigui només batucades. A més a més, en aquest apartat, totes coincideixen en que participen en festes majors, carnavals, el dia de la dona, i d'altres propis del poble respectivament. Algunes d'aquestes colles els-hi és més difícil de ser convidades a altres pobles i festivals, al contrari que les colles de diables mixtes.

Amb referència a la rebuda del públic de cada colla, tot i que la majoria de colles no han tingut problemes ni per part de l'ajuntament, ni per part del públic, ni en les xarxes, sí que hem observat en el cas de les Bruixes de Ripollet que hi va haver una gran discriminació per part de l'ajuntament ja que ens han informat de la següent resposta: "Inicialment no ens van rebre massa bé, ens deien ja hi havia una altra colla i que no era necessari. Ens van arribar a dir que ens dediquéssim a les coses de casa que allà feiem falta...", tot i que elles diuen que ara ja estan bé i són acceptades correctament tant per part del públic com de l'ajuntament, sí que és veritat que aquí s'observa una gran discriminació, i més en el comentari final, totalment inecessari.

Finalment, vam qüestionar si elles han observat una diferència de les colles mixtes i no mixtes en qualsevol àmbit, i tot i que algunes diuen que anteriorment no han estat en cap altra colla, sí que en la colla de Bruixes de Mallorca hi han membres que encara fomen part d'alguna colla de foc mixta, així que ens han pogut informar sobre les següents diferències:

- "A l'illa, fins els naixement de bruixes, no hi havia cap colla on només fossin cremadores les dones."
- "...a les colles mixtes, el muntatge de andamis ho solen fer els homes."

- “...el gran nombre de dimonis són homes, hi ha poques dones cremadores.”
- “En algunes ocasions, les dones queden al darrera fent d'organització, botafocs i sarroneres.”
- “...caps de colles d'aquestes, també solen ser homes.”

Per tant, podem observar un gran domini dels homes en els càrrecs més significatius, i on la dona participa molt des d'un segon pla i no se-li dona visibilitat. Per aquest motiu, en aquesta recerca es teoritza sobre el sorgiment de colles de foc no mixtes d'una banda per refermar l'existència de les dones en la cultura popular catalana, d'altra banda demostrar a nivell col·lectiu i cultural però també personalment que les dones no sols es poden encarregar de les cures, de suport i de la feina de l'anomenada “rereguarda” sinó que poden liderar i poder prendre decisions de valor i de pes per una entitat i ho faran amb una perspectiva diferent i innovadora.

Quant a problemàtiques en l'elaboració d'aquesta investigació, se'n destaca la minoria que representen les colles de foc no mixtes però, en àmbit més general, el menysteniment de l'imaginari col·lectiu cap a la cultura i la poca informació i estudis sobre aquesta mateixa. Aquesta manca de recursos ha estat acompanyada d'una manca de temps, la qual cosa no ha afavorit una visió general o àmplia sobre el tema en qüestió. Finalment, un entrebanc que ha marcat significativament la recerca ha estat la comprovació sobre la colla de foc La Miliciana, de Cervera, la qual ens constava que era no mixta i aquesta ens va aclarir i confirmar, en quant vam contactar, que era mixta i estava formada per homes i dones

CONCLUSIONS

Una de les conclusions que hem pogut observar al llarg del treball és que moltes de les colles no mixtes són bruixes i no diablasses, per tant, intenten reivindicar el paper de les dones com a dones velles, fosques i lletges. A part d'això, ens ha sorprès la poca quantitat de colles no mixtes i la dificultat que hem tingut per a trobar informació sobre elles que hi ha a Catalunya.

També hem vist que la gran majoria de colles tenen un gran suport per part de l'ajuntament i altre colles, però, per exemple, les bruixes de Ripollet no han tingut aquesta ajuda.

Per part de les bruixes de Mallorca, van dir que han notat una gran diferència a les colles de diables, ja que gairebé totes són d'homes cremadors i les dones fan el paper de portar el carro portant els objectes pirotècnics, de bombers i acaben sent una o dues cremadores a a la colla.

Destacaríem que gran part dels càrrecs més importants estan dirigits per homes, fins i tot les bèsties que fan de figura femenina són portades per homes.

Finalment, esmentar que com a equip de recerca darrera aquesta investigació titulada *Anàlisi dels motius del sorgiment de colles únicament formades per diablasses* trobem que hauria estat molt enriquidor, no únicament per a l'estudi, poder organitzar, en cas de disposar de més temps, algun tipus de trobada virtual entre diferents representants o membres de les colles on s'ha focalitzat aquesta dissecció i s'han estudiat per a crear un espai de connexió i de compartir experiències i formes de pensar i fer per, principalment amb l'objectiu de crear llaços relacionals i una xarxa de suport entre iguals, donant lloc a un espai de sabers i coneixements posats en comú, la qual cosa creiem que amb el consentiment de totes les parts i totes les passes pactades i consensuades, seria un espai de mutu aprenentatge.

GLOSSARI

Correfoc: Balls de colles, diablasses i bestiari on participen molts grups de foc. El públic pot participar ballant a sota les espurnes durant tot el recorregut. El correfoc va sorgir a les festes de la Mercè l'any 1977, més tard es va expandir per tota Catalunya.

Diablessa: Personatge principal d'una colla de foc. Va vestida amb roba de cotó gruixuda, que pot ser una granota, una jaqueta o uns pantalons. A sobre porten una capa per protegir-se de les espurnes.

Bèstia de foc: Grup de carcasses o figures, generalment de formes zoomòrfiques que fan ús d'artefactes pirotècnics. Aquestes figures acostumen a tenir una aparença fantàstica, un dels rostres que més es troba representat és el drac.

Botafoc: Tub llarg i prim ple de pólvora a l'interior que s'utilitza per encendre les "carretilles". La seva durada és aproximadament de tres minuts, el color de la seva llum varia de verd o vermell segons els diferents elements de foc.

Bestiari: Es el nom que reben les figures que representen animals que són exhibits en les festes locals a Catalunya en processons, cercaviles, balls, etc.

Bruixa: A l'imaginari popular la bruixa es una dona que per mitjà d' un pacte amb el dimoni ha aconseguit poders sobrenaturals que utilitza en benefici propi o per actes malèfics aquest pensament era molt comú a l'edat mitjana i se les utilitzava per fer calamitats, per marginar encarcelar i fins i tot executar dones que no encaixaven en l'orde social establert. Actualment dins la societat ha anat variant i evolucionant l' imaginari com a bruixa.

Carretilla: La carretilla és un tub de cartró que està format per dues parts. La primera conté pólvora i altres productes pirotècnics que provoquen les espurnes. La segona part pren la segona metxa, que provoca l'esplendor del tro, que es troba a l'extrem. Aquest és un dels elements bàsics de pirotècnia per les diablasses.

Sortidor: El sortidor és un tipus de material pirotècnic que utilitzen les diablasses i el bestiar de foc, a diferència de les carretilles, es col·loca verticalment als punts de foc i no gira.

Ceptrot: Insígnia d'autoritat que utilitza el cap de colla. És una forca amb una figura diferent a les de les altres diablasses, a dins es posen les carretilles.

Civadera: La civadera s'encarrega de portar el foc.

Diable / Diablessa: Personatges principal d'una colla de foc. Van vestides amb roba de cotó gruixuda, que pot ser una granota, una jaqueta o uns pantalons. A sobre porten una capa per protegir-se de les espurnes.

Forca: Tipus de maca que té forma de trident.

Tabalada: Cercavila de diables prèvia al correfoc amb grups de percussió on no hi ha pirotecnia.

Tabal: Caixa de fusta cilíndrica amb les bases tibants, és un instrument bàsic a les colles de diablasses

Tronada: Manifestació pirotècnica, acostuma a ser l'engegada de morters que es dispersen al cel.

BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

JORNADES DIABLES FEMINISTES

I Diada de Dones de Foc – Agrupació del Bestiari Festiu i Popular de Catalunya.

- <https://www.bestiari.cat/esdeveniment/diada-dones-foc/>

Vargas, A. (2020, març 7). *Dones reivindiquen el seu paper en les colles de diables*. betevé.

- <https://beteve.cat/societat/dones-colles-diables-feminisme-sant-antoni/>

Diablasses de Mataró. Robafaves.cat.

- <https://www.robafaves.cat/es/comparsas-de-mataro/diablasses-de-mataro>

M'agrada Catalunya

- <https://www.magradacatalunya.cat/2020/03/02/les-diablasses-de-barcelona-reivindiquen-el-seu-espai-en-el-mon-dels-correfocs/>

Bayarri, M. *Reportatge sobre la dona en el món del bestiar: “Si no el podem carregar, el podem arrossegar” – Agrupació del Bestiari Festiu i Popular de Catalunya.*

- <https://www.bestiari.cat/2020/03/reportatge-sobre-la-dona-en-el-mon-del-bestiar-si-no-el-podem-carregar-el-podem-arrossegar/>

ENLLAÇOS

Ajuntament de Bigues i Riells. Biguesiriells.Cat.

- <https://www.biguesiriells.cat/ca/actualitat-2/noticies-2/lloba-feminisme-joves-pescadors-lescala-marquen-festa-major-riells-del-fai-11.htm>

Bayarri, M. *Cerca de resultats de “dones” – Agrupació del Bestiari Festiu i Popular de Catalunya.*

- <https://www.bestiari.cat/?s=dones>

Bayarri, M. *Coneix quatre figures de bestiar que tenen la dona com a referent – Agrupació del Bestiari Festiu i Popular de Catalunya.*

- <https://www.bestiari.cat/2021/03/coneix-quatre-figures-de-bestiar-que-tenen-la-dona-com-a-referent/>

Bayarri, M. *El Gall de Parets del Vallès, un dels primers a donar protagonisme a les dones – Agrupació del Bestiari Festiu i Popular de Catalunya.*

- <https://www.bestiari.cat/2021/03/el-gall-de-parets-del-valles-un-dels-primers-en-donar-protagonisme-a-les-dones/>

Colles. Diablies.cat.

- <http://www.diables.cat/colles>

Balls de diables sense dones al segle XXI. directa.cat.

- <https://directa.cat/balls-de-diables-sense-dones-al-segle-xxi/>

El gall parets del valles

- <https://www.google.com/search?q=el+gall+parets+del+valles&oq=el+gall+parets+del+valles&aqs=chrome..69i57j69i60l2.3593j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8>

Facebook. Facebook.com.

- <https://es-es.facebook.com/pg/DiablesKabra/posts/>

Gaston, M. *“Foc, foc, correfoc” repassa la història de les colles de diables de Barcelona.*

- <https://beteve.cat/cultura/correfoc-historia-colles-diables-barcelona/>

I Diada de Dones de Foc – Agrupació del Bestiari Festiu i Popular de Catalunya.

- <https://www.bestiari.cat/esdeveniment/diada-dones-foc/>

La festa té nom de dona. (2018). Revista Caramella.

- <https://www.revistacaramella.cat/la-festa-te-nom-de-dona/>

La II Diada de Dones de Foc i altres activitats per celebrar el 8M! Barcelona.cat.

- https://www.barcelona.cat/culturapopular/ca/noticia/infobarcelonacala-ii-diada-de-dones-de-foc-i-altres-activitats-per-celebrar-el-8m_1046206

Les Diablasses. Lessantes.cat.

- <https://www.lessantes.cat/les-diablasses>

Meritxell. *Jan Grau, la Tradillibreria, festes.org i el projecte de la Cooperativa Coopgròs, premisats al Festivitas Bestiarum – Festivitas Bestiarum.* Festivitasbestiarum.cat.

- <https://www.festivitasbestiarum.cat/2019/11/jan-grau-la-tradillibreria-festes-org-i-el-projecte-de-la-cooperativa-coopgròs-premisats-al-festivitas-bestiarum/>

Mostra de bèsties de foc a Dones del 36 pels cinc anys de l'Atzeries. L'independent de Gràcia.

- <https://www.independent.cat/noticia/49712/mostra-de-besties-de-foc-a-dones-del-36-pels-cinc-anys-de-latzeries>

Mots de foc i festa. Barcelona.cat.

- https://www.barcelona.cat/culturapopular/ca/noticia/infobarcelonacamots-de-foc-i-festa_647003

Presidència. *El Gall de Parets del Vallès – Agrupació del Bestiari Festiu i Popular de Catalunya.* Bestiari.cat.

- <https://www.bestiari.cat/figura/el-gall-de-parets-del-valles/>

Cervera celebra un Aquelarre ple de foc, bèsties i feminista. El Punt Avui.

- <https://www.elpuntavui.cat/societat/article/5-societat/1658600-cervera-celebra-un-aquelarre-ple-de-foc-besties-i-feminista.html>

Vargas, A. *Dones reivindiquen el seu paper en les colles de diables.*

- <https://beteve.cat/societat/dones-colles-diables-feminisme-sant-antoni/>

Twitter.Com.

- <https://mobile.twitter.com/diablesvng/status/1368900580115120135>

Gencat.Cat.

- https://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/publicacions_eines14.pdf

